

Samordnad och tydlig tillsyn av socialtjänsten m.m.

Sammanfattning

I betänkandet behandlas regeringens proposition 2008/09:160 Samordnad och tydlig tillsyn av socialtjänsten. Ingen motion har väckts i anledning av propositionen.

I betänkandet behandlas också Riksrevisionens styrelses framställning angående statens styrning av kvalitet i privat äldreomsorg (2008/09:RRS13). Med anledning av framställningen har en följdmotion (s, v, mp) väckts.

I propositionen föreslår regeringen att länsstyrelsernas tillsyns- och tillståndsverksamhet enligt socialtjänstlagen (2001:453, SoL) och lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) förs över till Socialstyrelsen och samordnas med Socialstyrelsens tillsyn av hälso- och sjukvården. Vidare föreslås att en bestämmelse införs i SoL och LSS och lagen (1998:531) om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område (LYHS) om att Socialstyrelsen vid tillsyn kan höra barn. Regeringen föreslår även att en definition av begreppet tillsyn införs i SoL, LSS och LYHS. Regeringen föreslår också att det införs möjligheter i SoL och LSS att bl.a. utfärda föreläggande att avhjälpa sådana missförhållanden som har betydelse för enskildas möjligheter att få de insatser de har rätt till. I propositionen föreslås vidare att tillsynen av Statens institutionsstyrelses institutioner ska vara en uppgift för Socialstyrelsen.

Utskottet välkomnar och ställer sig bakom regeringens förslag om en samordnad och integrerad tillsyn. En samordning medför bättre förutsättningar för en mer enhetlig och förutsägbar tillsyn och ger också förutsättningar att koncentrera resurserna. En samordnad tillsyn underlättar också för medborgarna att hitta rätt när de vill framföra klagomål eller anmäla brister. Även i övrigt ställer sig utskottet bakom propositionen.

När det gäller Riksrevisionens styrelses framställning konstaterar utskottet att det pågår arbeten för att utveckla, granska och kontrollera kvaliteten samt öka valfriheten inom äldreomsorgen såväl i enskild som i kommunal regi. Förslagen i propositionen om samordnad och tydlig tillsyn av social-

tjänsten kommer också att bidra till kvalitetsförbättringar på de områden som tas upp i framställningen. Mot den bakgrunden avstyrks yrkandena i Riksrevisionens styrelses framställning om statens tillsyn av kvaliteten i privat äldreomsorg (2008/09:RRS13). Motionsyrkandena avstyrks också.

I betänkandet finns en reservation (s, v, mp).

Lagförslagen föreslås i huvudsak träda i kraft den 1 januari 2010.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	4
Redogörelse för ärendet	5
Ärendet och dess beredning	5
Propositionens huvudsakliga innehåll	5
Utskottets överväganden	7
Samordnad och tydlig tillsyn av socialtjänsten	7
Propositionen	7
Utskottets ställningstagande	15
Riksrevisionens styrelses framställning angående statens styrning av kvalitet i privat äldreomsorg (2008/09:RRS13)	15
Riksrevisionens styrelses framställning	15
Lagen (2008:962) om valfrihetssystem	17
Aktuell debatt	18
Följdmotion	19
Utskottets ställningstagande	19
Reservation	21
Riksrevisionens styrelses framställning angående statens styrning av kvalitet i privat äldreomsorg (2008/09:RRS13), punkt 2 (s, v, mp)	21
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	23
Proposition 2008/09:160	23
Framställning 2008/09:RRS13	23
Följdmotion med anledning av framställning 2008/09:RRS13	24
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	25

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Samordnad och tydlig tillsyn av socialtjänsten

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453),
2. lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade,
3. lag om ändring i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga,
4. lag om ändring i lagen (1998:531) om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område,
5. lag om ändring i lagen (2007:171) om registerkontroll av personal vid sådana hem för vård eller boende som tar emot barn,
6. lag om ändring i lagen (2001:454) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2008/09:160.

2. Riksrevisionens styrelses framställning angående statens styrning av kvalitet i privat äldreomsorg (2008/09:RRS13)

Riksdagen avslår framställning 2008/09:RRS13 punkterna 1–3 och motion

2008/09:So13 av Ylva Johansson m.fl. (s, v, mp) yrkandena 1 och 2.
Reservation (s, v, mp)

Stockholm den 7 maj 2009

På socialutskottets vägnar

Kenneth Johansson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Kenneth Johansson (c), Ylva Johansson (s), Cecilia Widegren (m), Magdalena Andersson (m), Christer Engelhardt (s), Lars U Granberg (s), Tobias Krantz (fp), Marina Pettersson (s), Jan R Andersson (m), Lennart Axelsson (s), Margareta B Kjellin (m), Elina Linna (v), Catharina Bråkenhielm (s), Thomas Nihlén (mp), Finn Bengtsson (m), Rosita Runegrund (kd) och Gunnel Wallin (c).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I proposition 2008/09:160 Samordnad och tydlig tillsyn av socialtjänsten föreslår regeringen att riksdagen antar dess förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453), lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, lag om ändring i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, lag om ändring i lagen (1998:531) om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område, lag om ändring i lagen (2007:171) om registerkontroll av personal vid sådana hem för vård eller boende som tar emot barn samt lag om ändring i lagen (2001:454) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten. Regeringens förslag till riksdagsbeslut finns i bilaga 1 och lagförslagen finns i bilaga 2. Lagförslagen har granskats av Lagrådet.

Bland lagförslagen görs i vissa fall referens till lydelse enligt proposition 2008/09:150 Offentlighets- och sekretesslag. Betänkande 2008/09:KU24 Offentlighets- och sekretesslag justerades den 23 april, och kammarbehandling är planerad till den 7 maj 2009.

Sveriges Kommuner och Landsting har i en skrivelse den 1 april 2009 lämnat synpunkter på vitesbestämmelser i propositionen.

Utskottet behandlar i detta ärende också Riksrevisionens styrelses framställning angående statens styrning av kvalitet i privat äldreomsorg (2008/09:RRS13). Riksrevisionens styrelses förslag till riksdagsbeslut finns i bilaga 1.

Med anledning av framställningen har två motionsyrkanden väckts. Motionsyrkandena återges i bilaga 1.

Riksrevisionen har vid ett besök i utskottet den 13 november 2008 informerat om sin rapport Statens styrning av kvalitet i privat äldreomsorg (RiR 2008:21).

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslår regeringen att länsstyrelsernas tillsyns- och tillståndsverksamhet enligt socialtjänstlagen (2001:453, SoL) och lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) förs över till Socialstyrelsen och samordnas med Socialstyrelsens tillsyn av hälso- och sjukvården.

Vidare föreslås att en bestämmelse införs i SoL och LSS och lagen (1998:531) om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område (LYHS) om att Socialstyrelsen vid tillsyn kan höra barn.

Regeringen föreslår även att en definition av begreppet tillsyn införs i SoL, LSS och LYHS. Av författningstexterna kommer även tillsynsmyndighetens övriga uppgifter som har ett nära samband med tillsynen att framgå.

Regeringen föreslår också att det införs möjligheter i SoL och LSS att utfärda föreläggande att avhjälpa sådana missförhållanden som har betydelse för enskildas möjligheter att få de insatser de har rätt till. Föreläggandet får förenas med vite. I vissa allvarliga fall ska också tillsynsmyndigheten kunna förbjuda fortsatt verksamhet. Dessutom föreslås att Socialstyrelsen ska ha rätt att utfärda föreläggande för att få upplysningar, hämta in handlingar och annat material. Föreläggande ska kunna förenas med vite. Beslut som har fattats med stöd av dessa befogenheter får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Socialstyrelsen föreslås, enligt SoL och LSS, få rätt att inspektera verksamhet som står under myndighetens tillsyn. Vid sådan inspektion ska Socialstyrelsen kunna begära hjälp av polismyndigheten.

Vidare föreslås att regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, i SoL och LSS ges ett bemyndigande att för vissa grupper inom socialtjänsten, i verksamhet vid Statens institutionsstyrelses (SiS) institutioner och enligt LSS meddela sådana föreskrifter som behövs till skydd för enskildas liv, personliga säkerhet eller hälsa.

Socialstyrelsen föreslås få ansvar för all tillsyn av tillståndspliktig enskilt driven verksamhet enligt SoL och LSS. Kommunens ansvar för den löpande tillsynen upphör. Vidare föreslås att kommuner och landsting som driver sådan verksamhet enligt SoL och LSS, som när den drivs i enskild regi kräver tillstånd, ska anmäla denna verksamhet till Socialstyrelsen. Detsamma gäller sådan verksamhet som kommunen genom avtal har överlämnat till enskild att driva.

Regeringen föreslår också att tillsynen av SiS institutioner ska vara en uppgift för Socialstyrelsen.

De föreslagna författningsförändringarna föreslås i huvudsak träda i kraft den 1 januari 2010.

Utskottets överväganden

Samordnad och tydlig tillsyn av socialtjänsten

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller regeringens förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453), lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, lag om ändring i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, lag om ändring i lagen (1998:531) om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område, lag om ändring i lagen (2007:171) om registerkontroll av personal vid sådana hem för vård eller boende som tar emot barn samt lag om ändring i lagen (2001:454) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten.

Propositionen

Tillsynen över socialtjänsten och verksamhet enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade enligt nu gällande bestämmelser

Enligt socialtjänstlagen (2001:453, SoL) och lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) utövas den statliga tillsynen över socialtjänsten och LSS av Socialstyrelsen och länsstyrelserna. Socialstyrelsen har tillsyn över socialtjänsten i landet och ska följa och vidareutveckla socialtjänsten. Till ledning för tillämpningen av SoL utfärdar Socialstyrelsen anvisningar bl.a. i form av allmänna råd. Socialstyrelsen har den centrala tillsynen över verksamhet enligt LSS och ska följa, stödja och utvärdera verksamheten samt informera om den och stimulera till vidareutveckling.

Länsstyrelserna har tillsyn över den socialtjänst och LSS-verksamhet som kommunerna i länet svarar för. Det uppdraget innebär inom socialtjänsten att länsstyrelsen ska följa socialnämndernas tillämpning av SoL, informera och ge råd till allmänheten i frågor som rör socialtjänsten, biträda socialnämnderna med råd i deras verksamhet, främja samverkan på socialtjänstens område mellan kommunerna och andra samhällsorgan, verka för att kommunerna planerar för att kunna tillgodose framtida behov av bistånd i form av hemtjänst och boende i vissa former, kontrollera efterlevnaden av lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall och lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga samt även i övrigt se till att socialnämnderna fullgör sina uppgifter på ett ändamålsenligt sätt. När det gäller LSS-verksamhet ska länsstyrelsen, förutom att

utöva tillsyn över verksamheten, informera och ge råd till allmänheten i frågor som rör verksamheten, ge kommunerna råd i deras verksamhet, verka för att kommuner och landsting planerar för att kunna tillgodose framtida stöd- och servicebehov samt främja samverkan i planering mellan kommunerna, landstingen och andra serviceorgan.

Verksamhet för vilken tillstånd krävs står enligt SoL under löpande tillsyn av socialnämnden i den kommun där verksamheten bedrivs. Om socialnämnden får kännedom om missförhållanden i enskild verksamhet ska nämnden underrätta länsstyrelsen om det. Enligt LSS står enskild verksamhet under tillsyn av den eller de nämnder som fullmäktige utsett i den kommun där verksamheten bedrivs.

Tillsynen av hälso- och sjukvård enligt nu gällande bestämmelser

I lagen (1998:531) om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område (LYHS) anges att hälso- och sjukvården och dess personal står under tillsyn av Socialstyrelsen. Även tandvård utgör hälso- och sjukvård. Socialstyrelsens tillsyn ska främst syfta till att förebygga skador och eliminera risker i hälso- och sjukvården. Socialstyrelsen ska genom sin tillsyn stödja och granska verksamheten och hälso- och sjukvårdspersonalens åtgärder. Socialstyrelsen utövar också tillsyn över säkerheten vid sjukvårdsinrättningar där det får ges vård enligt lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård eller lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård samt vid enheter för rättspsykiatrisk undersökning.

Samordnad och tydlig tillsyn

Ändrat huvudmannaskap för tillsynen

Regeringen föreslår nu att länsstyrelsernas tillsynsverksamhet enligt SoL och LSS förs över till Socialstyrelsen och att den operativa tillsynsverksamheten samordnas i Socialstyrelsens sex regionala tillsynsenheter för hälso- och sjukvården. Regeringen anser att en samlad och integrerad tillsyn i Socialstyrelsen har bäst förutsättningar att skapa en tillsyn för socialtjänsten, LSS och hälso- och sjukvården som är tydlig, mindre sårbar och fungerar samordnat, strukturerat och effektivt.

Regeringen anser vidare att en samordning av tillsynen medför bättre förutsättningar för en mer enhetlig och förutsägbar tillsyn genom att samma bedömningsgrunder kan tillämpas över hela landet för verksamheter som alltmer involveras i varandra samt att en samordnad tillsyn bidrar till att uppmärksamma och tydliggöra svagheter som finns i vårdkedjan mellan kommunernas och landstingens insatser.

En samordnad och integrerad tillsyn i en gemensam avdelning i Socialstyrelsen ger även förutsättningar att koncentrera resurserna för tillsyn och därmed riskeras inte att resurser tas i anspråk för andra uppgifter än till-

syn. Därtill underlättar en samordnad tillsyn för medborgarna att hitta rätt när de vill framföra klagomål eller anmäla brister som gäller såväl hälso- och sjukvård som socialtjänst och verksamhet enligt LSS.

Uppgifter som ligger nära tillsynen

Regeringen föreslår vidare att länsstyrelsernas tillståndsgivning enligt SoL och LSS förs över till Socialstyrelsen. Uppgiften att besluta om utlämnande och omhändertagande av personakter i enskild verksamhet enligt dessa lagar ska vara en uppgift för Socialstyrelsen liksom uppgiften att enligt SoL besluta om överflyttning av ärenden från en kommun till en annan om berörda kommuner inte kommer överens. Socialstyrelsen ska vidare ta över de uppgifter som länsstyrelsen enligt SoL och LSS har i fråga om att vara mottagare av rapporter om ej verkställda beslut och att besluta om att ansöka om särskild avgift.

Enligt SoL och LSS krävs tillstånd för viss enskild verksamhet och sådana tillstånd meddelas i dag av länsstyrelsen i det län där verksamheten bedrivs. Sådana tillstånd hör enligt regeringens uppfattning samman med tillsynen för verksamheten på ett sådant sätt att den tillståndsgivningen bör föras över till Socialstyrelsen. Regeringen anser att Socialstyrelsen som ny myndighet för tillståndsgivningen måste ta fram tydliga och enhetliga kriterier för tillståndsgivningen och i enlighet med gällande föreskrifter för hem för vård eller boende årligen inspektera dessa verksamheter och då särskilt granska om verksamheten uppfyller socialtjänstlagens krav på god kvalitet och säkerhet samt har personal med lämplig utbildning och erfarenhet.

Länsstyrelsen har enligt SoL och LSS även ansvar för vissa frågor som rör personakter i verksamheter i enskild regi, som beslut om utlämning och omhändertagande av sådana akter. Även dessa uppgifter bör enligt regeringen utföras av Socialstyrelsen.

Såväl Socialstyrelsen som länsstyrelserna fördelar statsbidrag och utvecklingsmedel till olika verksamheter och följer upp hur de används. Utvecklingsmedel fördelas av länsstyrelserna till kommunerna för att förstärka kvinnojoursverksamheten och kvalitetsutveckla stödet till våldsutsatta kvinnor och till barn som bevittnat våld. Bidrag utgår vidare till kommunerna för deras arbete med att förstärka stödet till anhöriga som hjälper och vårdar närstående. Socialstyrelsen har tillsammans med länsstyrelserna också i uppdrag att bygga upp och utveckla verksamheter med personliga ombud i hela landet och länsstyrelserna fördelar medlen till kommunerna. Uppgiften att fördela medel för utveckling av olika former av verksamhet till kommuner, landsting och organisationer har, enligt regeringens uppfattning, inte sådant samband med tillsyn enligt Sol eller LSS att den uppgiften ska lämnas till Socialstyrelsen utan länsstyrelserna bör åtminstone tills vidare ha kvar uppgiften att inom nämnda områden fördela statsbidrag.

Enligt regeringens uppfattning måste länsstyrelsernas arbete med tillsyn enligt alkohol- och tobakslagarna anses vara främst en del av folkhälsoarbetet, och sådana frågor bör även i framtiden finnas kvar hos länsstyrelserna.

Rätten att tala med barn och unga i tillsynen

Regeringen föreslår att en bestämmelse införs i SoL, LSS och LYHS om att Socialstyrelsen, vid tillsyn som rör barns förhållanden, får höra barnet om det kan antas att barnet inte tar skada av samtalet. Barnet får höras utan vårdnadshavarens samtycke och utan att vårdnadshavaren är närvarande.

Regeringen påpekar att barnkonventionen innebär bl.a. att barn och unga ska ha rätt att komma till tals i frågor som rör dem och anser att barns och ungas möjligheter att framföra hur de upplever förhållandena inom socialtjänst och hälso- och sjukvård måste underlättas. Det måste, enligt regeringen, inom ramen för ett tillsynsärende finnas möjlighet att höra barn utan att vårdnadshavaren är närvarande eller har samtyckt till detta. En sådan möjlighet bidrar också till att komma till rätta med den osäkerhet som i dag råder hos tillsynsmyndigheterna och ger den nya tillsynsmyndigheten stöd för att vid tillsyn även tala med små barn om deras upplevelser av olika åtgärder inom socialtjänsten eller hälso- och sjukvården

Tillsynsbegreppet och tillsynsrollen

Ett snävare och striktare tillsynsbegrepp

Regeringen föreslår att en definition av begreppet tillsyn införs i SoL, LSS och LYHS som innebär att tillsyn är granskning av att verksamheter enligt dessa lagar uppfyller de krav och mål som framgår av lagar och andra föreskrifter samt beslut som har meddelats med stöd av sådana föreskrifter.

Regeringen anser att det finns en samstämmighet om att i statlig styrning generellt reservera begreppet tillsyn för oberoende granskning för att kontrollera om tillsynsobjekt uppfyller de krav som ställs i lagar och andra föreskrifter. Enligt regeringens bedömning måste dock begreppets innehåll anpassas till respektive sakområde så att den statliga styrningen genom tillsynen genomför granskningar som främjar lagstiftningens tillämpning i avsedd riktning. Det innebär att utformningen av tillsynsbegreppet i lagar som innehåller både skyldigheter, rättigheter och/eller mål måste anpassas så att tillsynen, utöver kontroll av kraven i lagarna, även granskar tillämpningen mot i lagen angivna mål och anvisningar. Regeringen vill vidare klargöra att uppgiften att utfärda allmänna råd vare sig kommer att vara en del av tillsynsbegreppet eller en del i tillsynsmyndighetens tillsynsroll, utan att detta kommer att utgöra en uppgift inom ramen för Socialstyrelsens övriga uppgifter.

Regeringen påpekar att det föreslagna tillsynsbegreppets utformning innebär att tillsynen kommer att kunna ha ett kontrollerande, förebyggande och främjande syfte. I tillsynsmyndighetens uppgifter ingår att både granska

hur kommuner samverkar med andra och att främja sådan samverkan i syfte att uppnå individuellt väl anpassade insatser och behandlingsprogram av god kvalitet. Tillsynsmyndigheten ska även granska hur kommunerna planerar både nu och för framtiden för att människor ska få de insatser de har rätt till.

Regeringen anför vidare att syftet med definitionen i SoL, LSS och LYHS inte är att göra tillsynen så snäv att den inte kan utövas på ett ändamålsenligt sätt. Den mest avgörande skillnaden mot i dag är att det tydligt kommer att framgå när tillsynsmyndigheten granskar brister eller missförhållanden som kan åtgärdas utifrån krav som anges i lagar och andra föreskrifter. I dessa fall utökas tillsynsmyndighetens befogenheter och besluten formaliseras när myndigheten kräver insatser som leder till att brister åtgärdas. När det gäller att lyfta fram förbättringsområden för att höja kvaliteten i verksamheter är det mera fråga om en tillsyn i lärande och förebyggande syfte, och myndighetens bedömningar får i de fallen inte någon rättslig verkan.

Tillsynsrollen i övrigt

Regeringen föreslår att Socialstyrelsen inom ramen för sin tillsyn ska lämna råd och ge vägledning, kontrollera att brister och missförhållanden avhjälps samt förmedla den kunskap och de erfarenheter som erhålls genom tillsynen. I tillsynsmyndighetens uppdrag ingår också att informera och ge råd till allmänheten.

Till skillnad från i LSS finns det inte i SoL i dag någon gränsdragning mellan vad som är tillsyn och vad som t.ex. är rådgivning. Det råder således en oklarhet om vad som är tillsyn och vad som är andra uppgifter som ingår i tillsynsmyndighetens uppdrag, det som bör benämnas tillsynsrollen. Tillsynsrollen måste enligt regeringens uppfattning, på samma sätt som tillsynsbegreppet, preciseras närmare i SoL och LSS. Regeringen anser dock att det inte är möjligt att organisatoriskt skilja granskning från rådgivning, vägledning och kunskapsförmedling, medan det däremot kan förtydligas vad det är för form av rådgivning och vägledning som regeringen anser bör ingå i tillsynsrollen. Regeringen föreslår därför att det bland tillsynsmyndighetens uppgifter också ska ingå rådgivning, råd till allmänheten och återkoppling av kunskap.

Utökade befogenheter

Nya befogenheter för tillsynsmyndigheten

Regeringen föreslår att Socialstyrelsen enligt både SoL och LSS ska kunna utfärda föreläggande att avhjälpa sådana missförhållanden som har betydelse för enskildas möjligheter att kunna få de insatser de har rätt till. Ett sådant föreläggande ska kunna förenas med vite. Om missförhållandet är

allvarligt och föreläggandet inte följs ska Socialstyrelsen kunna återkalla tillståndet för verksamheten. Om verksamheten inte är tillståndspliktig ska Socialstyrelsen i stället kunna förbjuda fortsatt verksamhet.

Vid missförhållanden som innebär fara för liv, hälsa eller personlig säkerhet i övrigt ska tillsynsmyndigheten kunna återkalla tillståndet respektive förbjuda fortsatt verksamhet utan föregående föreläggande. Om det finns sannolika skäl för att tillståndet för verksamheten kommer att återkallas eller att verksamheten kommer att förbjudas och ett sådant beslut inte kan avvaktas får tillsynsmyndigheten tills vidare, helt eller delvis, förbjuda fortsatt verksamhet. Ett sådant beslut gäller i högst sex månader. Vid synnerliga skäl kan beslutet förlängas ytterligare sex månader.

Tillsynsmyndigheten ska ha rätt att utfärda föreläggande för att få upplysningar, handlingar och annat material. Ett sådant föreläggande ska kunna förenas med vite. I SoL och LSS införs bestämmelser om att vitet inte får förvandlas till fängelse.

Socialstyrelsen, eller den som myndigheten förordnar, har rätt att inspektera verksamheten och vid inspektion få tillträde till lokaler eller andra utrymmen. För tillträde till bostäder krävs att den enskilde samtycker till detta. Vid inspektion har Socialstyrelsen rätt att tillfälligt omhänderta handlingar och annat material. Tillsynsmyndigheten ska kunna begära hjälp av polismyndigheten för att kunna genomföra inspektionen.

Förslagen omfattar även Statens institutionsstyrelses institutioner.

Om underlåtenhet att iakttä skyldigheterna enligt lagen (2007:171) om registerkontroll av personal vid sådana hem för vård eller boende som tar emot barn inte följs, får Socialstyrelsen återkalla tillståndet för verksamheten. Om verksamheten inte är tillståndspliktig får Socialstyrelsen förbjuda fortsatt verksamhet.

Regeringen anser att frågan om tillståndsplikt ska få tillgång till ytterligare befogenheter när det gäller tillsynen inom socialtjänsten måste övervägas både i förhållande till behovet av sådana och vad de i så fall ska omfatta. Vidare anser regeringen att om tillsynen ska stärkas så behöver tillsynsmyndigheten också ha tillgång till effektiva befogenheter när påpekanden om missförhållanden och allvarliga fel inte leder till rättelse.

Inom hälso- och sjukvården har tillsynsmyndigheten möjlighet att förelägga vårdgivare som inte uppfyller kraven på god vård eller god säkerhet i verksamheten och om missförhållandena är av betydelse för patientsäkerheten eller säkerheten för andra att avhjälpa missförhållandena. Vite får sättas ut och om föreläggandet inte följs får tillsynsmyndigheten förbjuda verksamheten. Det finns också möjlighet att utan föregående föreläggande tills vidare förbjuda verksamhet om det är fara för patienters liv, hälsa eller personliga säkerhet i övrigt. Regeringen föreslår nu att liknande befogenheter ska finnas enligt SoL och LSS. Tillsynsmyndigheten ska ha möjlighet att förelägga vite för att säkerställa att de tjänster och verksamheter som tillhandahålls enligt såväl SoL som LSS uppfyller lagens krav.

Regeringen vill dock särskilt betona att tillsynsmyndigheten, trots utökade befogenheter, liksom i dag och liksom vad som gäller inom hälso- och sjukvården, i första hand ska pröva andra vägar för att få verksamhetsansvariga att genomföra nödvändiga förändringar.

Utökat bemyndigande

Regeringen föreslår att regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, i SoL och i LSS ges ett bemyndigande att meddela sådana föreskrifter som behövs till skydd för enskildas liv, personliga säkerhet eller hälsa. I SoL avser bemyndigandet verksamhet som avser barn och unga, äldre personer, personer med funktionsnedsättning, missbrukare, personer som utsatts för brott och verksamhet vid Statens institutionsstyrelses institutioner samt i LSS alla insatser som meddelas med stöd av lagens 9 §.

Socialstyrelsen har kartlagt och analyserat myndighetens bemyndiganden inom socialtjänstens område och hos regeringen hemställt om ytterligare bemyndiganden inom socialtjänstens område. Regeringen föreslår därför att det i SoL och LSS införs bestämmelser om bemyndigande. Bemyndigandet bör, enligt regeringens uppfattning, avgränsas till verksamhet som avser vissa grupper av enskilda där behovet av föreskrifter till skydd för liv, personlig säkerhet eller hälsa är särskilt stort. Dessa grupper är barn och unga, äldre personer, personer med funktionsnedsättning, missbrukare och personer som utsatts för brott. Även verksamhet vid SiS institutioner bör omfattas av bemyndigandet.

Tillsyn av enskild verksamhet

Regeringen föreslår att Socialstyrelsen ska ansvara för tillsyn av enskilt driven verksamhet enligt SoL och LSS. Kommunens ansvar för den löpande tillsynen av tillståndspliktig verksamhet upphör.

Socialstyrelsens tillsyn över enskild verksamhet enligt SoL avser verksamhet för vilken det krävs tillstånd, verksamhet som kommunen genom avtal har överlämnat till enskild att utföra samt annan enskild verksamhet som kommunen upphandlar tjänster från för att fullgöra skyldigheter enligt SoL.

Regeringen anser att det är olämpligt med flera aktörer som har näraliggande uppgifter när det gäller tillsynen av enskild verksamhet. Det skapar oklara ansvarsgränser och gagnar inte en heltäckande och effektiv tillsyn. Enligt regeringen är det djupt otillfredsställande att oklara ansvarsgränser, begränsade resurser och bristande kompetens kan leda till utebliven eller otillräcklig tillsyn. Regeringen föreslår därför att staten (Socialstyrelsen) ensam ska ha ansvaret för all tillsyn av tillståndspliktig enskilt driven verksamhet enligt SoL och LSS – såväl den löpande som den övergripande. Även familjehemmen bör omfattas av Socialstyrelsens tillsyn, men till-

ståndsansvaret i denna del måste av praktiska skäl inskränkas till sådana situationer där tillsynsmyndigheten får en indikation om att allt inte står rätt till.

Anmälan av verksamhet till tillsynsmyndigheten

Regeringen föreslår att kommuner och landsting som driver sådan verksamhet enligt SoL och LSS, som när den drivs i enskild regi kräver tillstånd, ska anmäla denna verksamhet till Socialstyrelsen innan verksamheten påbörjas. Detsamma gäller kommun som genom avtal enligt 2 kap. 5 § SoL har överlämnat till enskild att driva sådan verksamhet.

Socialstyrelsen får förelägga den som inte har fullgjort anmälningsplikten att avhjälpa missförhållandet. Föreläggandet får förenas med vite.

Anmälningsskyldighet finns redan i dag genom SoL, när det gäller hem för vård eller boende (HVB). Regeringen anser att det är viktigt att den myndighet som ansvarar för tillsynen har kännedom om de tillsynsobjekt som den har att utöva tillsyn över – inte bara den som avser HVB. Det är även viktigt att tillsynsmyndigheten har kunskap om omfattningen av verksamheten så att tillsynen av dessa och andra verksamheter kan planeras på ett effektivt sätt. Regeringen anser att gränsen för vilken verksamhet som ska vara anmälningspliktig bör gå vid verksamheter i kommun eller landsting som i dag kräver tillstånd om de drivs i enskild regi.

Tillsyn av Statens institutionsstyrelsers institutioner

Regeringen föreslår att tillsynen av Statens institutionsstyrelsens (SiS) institutioner ska vara en uppgift för Socialstyrelsen. Tillsynen ska avse verksamhet vid institutionerna som sker enligt SoL, lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall, lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård (LSU) och enligt hälso- och sjukvårdslagen (1982:763). Det förändrade tillsynsansvaret innebär dock ingen förändring av SiS ansvar för kvalitetskontrollen av myndighetens verksamhet.

Bakgrunden till regeringens förslag är Riksdagens revisorers förslag (förs. 2002/03:RR9), som låg till grund för ett tillkännagivande från riksdagen (bet. 2002/03:SoU13, rskr. 2002/03:171). Riksdagen uttalade att regeringen bör utreda hur tillsynen av SiS kan göras organisatoriskt och oberoende av SiS. Enligt revisorerna är en trovärdig tillsyn särskilt viktig när det gäller tvångsvård, eftersom det är en verksamhet med begränsad insyn och där socialt utsatta människor i hög grad är utlämnade till myndigheters agerande. Enligt regeringen kan Socialstyrelsen, om den får ansvaret också för tillsynen över SiS institutioner, ha en helhetssyn när det gäller de åtgärder som vidtagits för att komma till rätta med den placeras problem.

Övrig fråga

Regeringen föreslår att 3 kap. 3 § andra stycket SoL ändras så att dess ordalydelse står i överensstämmelse med vad som avsågs då bestämmelsen infördes och hur den kommit att tillämpas. Rubriken till 3 kap. SoL ändras så att den bättre överensstämmer med de materiella bestämmelserna i kapitlet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar bedömningen att en samordnad och integrerad tillsyn i Socialstyrelsen medför bättre förutsättningar för en mer enhetlig och förutsägbar tillsyn genom att samma bedömningsgrunder kan tillämpas över hela landet för verksamheter som alltmer involveras i varandra. Den bidrar också till att uppmärksamma och tydliggöra svagheter som finns i vårdkedjan mellan kommunernas och landstingens insatser. En sådan ordning ger även förutsättningar att koncentrera resurserna för tillsyn, vilket innebär mindre sårbarhet och mer effektivitet. En samordnad tillsyn underlättar därtill för medborgarna att hitta rätt när de vill framföra klagomål eller anmäla brister som gäller såväl hälso- och sjukvård som socialtjänst och verksamhet enligt LSS.

Utskottet välkomnar och ställer sig bakom regeringens förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453), lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, lag om ändring i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, lag om ändring i lagen (1998:531) om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område, lag om ändring i lagen (2007:171) om registerkontroll av personal vid sådana hem för vård eller boende som tar emot barn samt lag om ändring i lagen (2001:454) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten. Propositionen tillstyrks således av ett enigt utskott.

Riksrevisionens styrelses framställning angående statens styrning av kvalitet i privat äldreomsorg (2008/09:RRS13)

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår Riksrevisionens styrelses framställning angående statens styrning av kvalitet i privat äldreomsorg (2008/09:RRS13) samt motionsyrkanden om lagändringar.

Jämför reservation (s, v, mp).

Riksrevisionens styrelses framställning

Riksrevisionens styrelse föreslår följande:

- Riksdagen tillkännager för regeringen sin mening vad styrelsen anfört om att regeringen bör se över systemet för tillstånd att bedriva privat äldreomsorg
- Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad styrelsen anfört om att regeringen bör vidta åtgärder angående anmälan av missförhållanden
- Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad styrelsen anfört om att regeringen bör se till att Socialstyrelsens och länsstyrelsernas uppföljning av kvaliteten i den privata äldreomsorgen förbättras.

Tillståndssystemet

Styrelsen anför att granskningen visar att förutsättningarna för insyn och kvalitet i privat äldreomsorg skiljer sig åt beroende på vilken form av privat äldreomsorg det är fråga om. Någon motsvarighet till kommunallagens bestämmelser om krav på insyn för allmänheten, som gäller när en kommun eller ett landsting sluter avtal med vissa privata utförare, finns inte för tillståndspliktig verksamhet. Därmed saknar den äldre och de anhöriga laglig rätt att ta del av handlingar från utföraren. För äldre och anhöriga försämrar detta möjligheten att välja mellan olika utförare.

I granskningen har vidare framgått att, eftersom tillstånd för äldreboende gäller tills vidare, delar av underlaget i länsstyrelsernas akter om enskilda verksamheter är över 30 år gammalt. Styrelsen anser att kvaliteten på omsorg i tillståndspliktig verksamhet kan bli sämre än i entreprenader eftersom förändringar i synsätt och nya kunskaper om äldres behov riskerar att inte få genomslag om tillstånden inte omprövas.

Styrelsen anser sammanfattningsvis att det är viktigt att det ställs uttalade kvalitetskrav på äldreomsorgen och att kvaliteten i olika omsorgsformer följs upp, men konstaterar att det framgått att detta inte är helt tillgodosett inom ramen för tillståndssystemet, varför regeringen bör se över systemet för tillstånd inom äldreomsorgen.

Anmälan av missförhållanden

Styrelsen konstaterar att de olika reglerna för offentlig respektive enskild verksamhet innebär att möjligheterna att få kunskap om de enskilda verksamheterna är olika och att detta gäller också för hur missförhållandena ska kunna uppmärksammas och påtalas.

Personal i enskild verksamhet ska anmäla missförhållanden till den verksamhetsansvarige, som han eller hon står i beroendeställning till, vilket enligt styrelsen kan innebära att denne känner sig förhindrad att berätta om eventuella missförhållanden. Därtill kommer att det är oklart om personalen i enskild verksamhet omfattas av skydd för sin yttrandefrihet, och enligt lagen om företagshemligheter får personalen inte röja information som kan skada företaget, såvida det inte rör sig om allvarliga missförhål-

landen eller brottsliga gärningar. Vidare saknar personalen efterforsknings- skydd och skydd mot repressalier om han eller hon berättar för medierna om förhållandena på sin arbetsplats.

Enligt styrelsen bör regeringen utarbeta förslag till hur skyldigheter och rättigheter att anmäla missförhållanden inom privat äldreomsorg ska regleras i lagstiftningen och att anmälan av allvarliga missförhållanden i privat bedriven verksamhet ska göras direkt till socialnämnden eller annan offentlig myndighet. Därutöver bör regeringen ta initiativ som bidrar till att frågor om anmälan av missförhållanden uppmärksammas vid tillståndsgivning och i entreprenadavtal.

Uppföljning av kvalitet

Enligt styrelsen har Riksrevisionen funnit att regeringen inte tagit initiativ till att följa upp och utvärdera vilka konsekvenser gällande regelverk har för kvalitet och insyn i äldreomsorgen.

Enligt Riksrevisionen har inte Socialstyrelsen fullgjort sitt uppdrag när det gäller att följa upp privat bedriven äldreomsorg. Socialstyrelsen har inte tillförsäkrat sig kunskap om ingångna entreprenadavtal och vilka kvalitetskriterier som ställs där. Det har vidare framgått vid granskningen att det saknades väsentlig information för att bedöma om särskilda boenden, som inte sluter entreprenadavtal direkt med kommunerna, uppfyller kraven på god kvalitet.

Enligt styrelsen bör regeringen efterfråga information från Socialstyrelsen och länsstyrelserna och ställa krav på att dessa bättre följer upp kvaliteten i den privata äldreomsorgen.

Lagen (2008:962) om valfrihetssystem

Sedan den 1 januari 2009 gäller lagen (2008:962) om valfrihetssystem (LOV). LOV reglerar vad som ska gälla för de kommuner och landsting som vill konkurranspröva kommunala och landstingskommunala verksamheter genom att överlåta valet av utförare av stöd, vård- och omsorgstjänster till brukaren eller patienten. Valfrihetssystem enligt lagen är ett alternativ till upphandling enligt lagen (2007:1091) om offentlig upphandling och kan tillämpas på bl.a. omsorgs- och stödverksamhet för äldre och för personer med funktionsnedsättning samt på hälso- och sjukvårdstjänster.

Den upphandlande myndighet som vill tillämpa lagen måste annonsera löpande i en nationell databas för valfrihetssystem. Såväl privata företag som ideella organisationer kan ansöka om att bli godkända som leverantörer. Alla leverantörer som ansökt om att få vara med i ett valfrihetssystem och som uppfyller fastställda krav godkänns, varefter kontrakt tecknas. Lagen bygger på att det inte råder någon priskonkurrens mellan leverantörerna. Den enskilde ges i stället möjlighet att välja den leverantör som han eller hon uppfattar tillhandahåller den bästa kvaliteten. Kommunen eller landstinget ansvarar för att brukarna eller patienterna får fullödlig informa-

tion om samtliga leverantörer som man kan välja mellan. För personer som inte väljer ska det finnas ett icke-valsalternativ. Fördelade leverantörer ges möjlighet till rättelse.

Aktuell debatt

I aktuell debatt om kvalitetskontrollen i privatdriven äldreomsorg anförde statsrådet Maria Larsson den 28 november 2008 bl.a. följande.

– – – Utvecklingen mot fler alternativa utförare är i allt väsentligt positiv. Äldreomsorgen behöver öppnas för nytänkande, mångfald och valfrihet. Det gagnar framför allt de äldre, som får fler utförare att välja mellan och som kan välja bort när man inte är nöjd. Det gagnar också medarbetarna i äldreomsorgen, som får fler arbetsgivare att välja mellan. Det gagnar också äldreomsorgen i stort, eftersom en större mångfald av utförare fungerar som ett förändringsinstrument för att ge större utbud och högre kvalitet.

Men de positiva konsekvenser som följer av mer valfrihet och fler utförare är beroende av goda utvärderings- och kontrollsystem för att tjäna oss väl. Jag vill därför understryka att oberoende av vem som ger äldreomsorgen ska den enskilda äldre och hans eller hennes anhöriga alltid kunna känna fullt förtroende för att verksamheten är av god kvalitet och att den bedrivs i enlighet med gällande lagar, förordningar och föreskrifter.

– – – Fru talman! Min utgångspunkt som äldreminister är att regelsystemen ska vara så lika som möjligt för offentliga, för privata, för ideella idéburna och för kooperativa verksamheter.

Låt mig inledningsvis slå fast de grundläggande villkor som gäller för all äldreomsorg.

För det första: Socialtjänstlagens krav på god kvalitet gäller alltid, oberoende av vem som är utförare. Av den så kallade kvalitetsparagrafen, socialtjänstlagen 3 kap. 3 §, framgår att insatserna ska vara av god kvalitet, att det ska finnas personal med lämplig utbildning och erfarenhet och att kvaliteten ska utvecklas och säkras systematiskt och fortlöpande. Dessa lagstadgade kvalitetskrav gäller alla utförare och kan inte avtalas bort eller bortses från med hänvisning till att dessa kvalitetskrav saknas i avtalet.

För det andra: När kommunen som huvudman för socialtjänsten sluter ett avtal och låter någon annan utföra kommunens uppgifter förblir verksamheten en kommunal angelägenhet. Kommunen har det yttersta ansvaret för verksamheten.

Jag kan konstatera att det med dessa två delar redan finns en lagstiftning på plats i dag som garanterar samma kvalitetskrav i all äldreomsorg. Vad vi nu arbetar med är att förbättra verktygen för att utveckla, granska och kontrollera kvaliteten i äldreomsorgen. Sedan regeringen tillträdde har de här frågorna getts hög prioritet.

– – – Fru talman! Jag vill nämna några av de viktiga åtgärder som regeringen har vidtagit.

För att kunna följa upp och jämföra insatser inom all äldreomsorg har regeringen gett Socialstyrelsen i uppdrag att i samarbete med Sveriges Kommuner och Landsting utveckla ett nationellt system för öppna jämförelser av kvalitet, kostnader och effektivitet. Äldreguiden finns på plats sedan mars 2007.

För att tydliggöra rättsläget och underlätta för kommuner som vill öka valfriheten för den enskilde träder en ny lag, LOV, lag om valfrihetssystem, i kraft den 1 januari 2009. Det är en lag som skapar konkurrens om kvalitet i stället för om pris. 181 kommuner har anmält intresse.

För att underlätta kommunernas arbete med förfrågningsunderlag och avtal ska Konkurrensverket respektive Nutek genomföra informationsinsatser och ta fram vägledning för upphandlingar. Sveriges Kommuner och Landsting ska ge råd och stöd, bland annat i juridiska frågor, till kommuner som ska införa valfrihetssystem, exempelvis om hur avtal skrivs.

Regeringen kommer också att reformera tillsynen av socialtjänsten för att den ska bli ett effektivare verktyg som ser till att lagar efterlevs. Tillsynen av socialtjänsten ska samordnas med tillsynen av hälso- och sjukvården hos Socialstyrelsen.

– – – Fru talman! En fråga som Riksrevisionen särskilt tar upp är yttrandefriheten för personalen inom privat omsorgsverksamhet.

Det så kallade meddelarskyddet inom enskild verksamhet utreddes av den tidigare, socialdemokratiska regeringen. Man valde att inte gå vidare med något förslag, då remissinstanserna var kritiska. Jag utesluter dock inte att frågan kan behöva ses över igen. Det finns dock inte något hinder för en kommun att avtala med den privata, ideella eller kooperativa arbetsgivaren om skydd mot efterforskning och repressalier för dennes anställda.

Enligt Socialstyrelsens nya föreskrifter för lex Sarah ska också en enskild verksamhet informera socialnämnden både när en anmälan om ett allvarligt missförhållande har tagits emot och också när en utredning med anledning av en anmälan har avslutats. Detta är alltså nytt.

Jag vill dessutom understryka att lagen om skydd för företagshemligheter inte hindrar personal från att avslöja allvarliga missförhållanden på arbetsplatsen. I sådant fall gäller lex Sarah.

Inom Regeringskansliet arbetar vi i anslutning till beredningen av Tillsynsutredningens betänkande också med eventuella förändringar i lex Sarah. Exempelvis kan möjligheten för personal inom såväl enskild som kommunal verksamhet att göra anonyma anmälningar enligt lex Sarah direkt till tillsynsmyndigheten behöva förtydligas ytterligare.

Följdmotion

I motion So13 av Ylva Johansson m.fl. (s, v, mp) begärs i yrkande 1 ett tillkännagivande om lagändringar så att alla avtal med privata utförare inom skattefinansierad vård och omsorg ska omfatta personalens rätt till meddelarskydd. I yrkande 2 begärs ett tillkännagivande om att grundlags-skydda personalens meddelarskydd inom all offentligt finansierad vård och omsorg.

Utskottets ställningstagande

Utskottet noterar inledningsvis att Riksrevisionens granskning, som presenteras i rapporten RiR 2008:21, i stort avser perioden 2003–2007. Granskningen har utgått från frågan om regeringen, Socialstyrelsen och länsstyrelserna har skapat förutsättningar för god kvalitet och insyn i privat bedriven äldreomsorg och, om så inte är fallet, vad det får för conse-

kvenser. Utskottet erinrar om att lagens krav på god kvalitet i detta avseende, 3 kap. 3 § socialtjänstlagen (2001:453), alltid gäller oberoende av vem som är utförare. Kommunen ansvarar för socialtjänsten inom sitt område. Om kommunen upphandlar äldreomsorg bör kvalitetskravet skrivas in i entreprenadavtalet så att den enskilde utföraren blir ansvarig gentemot kommunen.

Utskottet kan konstatera att det sedan en tid pågår arbeten för att utveckla, granska och kontrollera kvaliteten samt öka valfriheten inom äldreomsorgen i såväl enskild som kommunal regi. Som exempel kan nämnas att det sedan i mars 2007, genom ett samarbete mellan Sveriges Kommuner och Landsting och Socialstyrelsen, finns ett nationellt system för öppna jämförelser av kvalitet, kostnader och effektivitet gällande insatser inom all äldrevård, Äldreguiden, vilken publiceras på Socialstyrelsens hemsida www.socialstyrelsen.se.

För att tydliggöra rättsläget och underlätta för kommuner som vill öka valfriheten för den enskilde har riksdagen beslutat om en ny lag, lagen (2008:962) om valfrihetssystem, som trädde i kraft den 1 januari 2009 (prop. 2008/09:29, bet. 2008/09:SoU5, rskr. 2008/09:61). Valfrihetssystem enligt lagen är ett alternativ till upphandling enligt lagen (2007:1091) om offentlig upphandling och kan tillämpas på bl.a. omsorgs- och stödverksamhet för äldre. Lagen bygger på konkurrens om kvalitet i stället för om pris.

Utskottet konstaterar vidare att förslagen i proposition 2008/09:160 Samordnad och tydlig tillsyn av socialtjänsten också kommer att bidra till kvalitetsförbättringar på de områden som tas upp i framställningen.

I Tillsynsutredningens slutbetänkande (SOU 2007:82) lämnades förslag om en utökning av anmälningsskyldigheten vid missförhållanden (s.k. lex Sarah) till hela socialtjänsten. Av proposition 2008/09:160 s. 32 framgår dock att regeringen bedömde att en sådan utökning kräver ytterligare överväganden och förslag, varför regeringen valde att återkomma till den frågan senare. Enligt uppgift pågår beredning och i detta sammanhang behandlas bl.a. frågan om anonyma anmälningar.

Mot bakgrund av vad utskottet nu redovisat avstyrks framställningen.

När det gäller meddelarskydd för personal inom privat omsorgsverksamhet är detta en fråga som utretts tidigare och diskuterats en längre tid. Möjligheterna att förstärka meddelarskyddet för privatanställda har övervägts av den förra regeringen, men efter omfattande kritik från remissinstanserna valde den dåvarande regeringen att inte gå vidare med ett sådant förslag. Utskottet utesluter dock inte att frågan kan behöva ses över igen. Utskottet ser det i och för sig som naturligt att en kommun avtalar om skydd mot efterforskning och repressalier mot den privata arbetsgivarens anställda. Riksdagen bör inte ta något initiativ.

Motion So13 (s, v, mp) avstyrks.

Reservation

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservation. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

Riksrevisionens styrelses framställning angående statens styrning av kvaliteten i privat äldreomsorg (2008/09:RRS13), punkt 2 (s, v, mp)

av Ylva Johansson (s), Christer Engelhardt (s), Lars U Granberg (s), Marina Pettersson (s), Lennart Axelsson (s), Elina Linna (v), Catharina Bråkenhielm (s) och Thomas Nihlén (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen framställning 2008/09:RRS13 punkterna 1–3 och motion

2008/09:So13 av Ylva Johansson m.fl. (s, v, mp) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Vi stödjer de förslag om tillkännagivanden som Riksrevisionens styrelse lagt fram, men saknar förslag som gäller personalens meddelarskydd hos privata utförare.

Att personalen har möjligheter att påtala missförhållanden är betydelsefullt för patientsäkerheten. Inom offentligt driven äldreomsorg har personalen en grundlagsskyddad rätt att påtala missförhållanden och att tala med journalister. Detta innebär att arbetsgivaren är förbjuden att efterforska vem som talat med medierna.

Sedan lex Sarah infördes 1999 är alla anställda skyldiga att påtala missförhållanden inom äldreomsorgen, såväl inom offentlig som privat driven omsorg. Denna meddelarfrihet är dock starkt begränsad för anställda i privat driven omsorg eftersom den inte åtföljs av ett meddelarskydd. Den privata arbetsgivaren kan efterforska vem som har läckt till medierna, utan att begå lagbrott och den anställde riskerar alltså repressalier. En del kommuner har bestämmelser om meddelarfrihet i avtalen med privata entreprenörer, men det saknas ofta bestämmelser om meddelarskydd, d.v.s. skydd mot efterforskning och repressalier. Det är vidare oklart vilken rättslig verkan bestämmelser om meddelarfrihet och meddelarskydd har i förhållande till annan lagstiftning som gäller privata företag. Enligt exempelvis lagen om företagshemligheter får personal i privata företag inte röja information

som kan skada företaget. Vidare är ett avtalat meddelarskydd inte lika starkt som ett grundlagsskydd, även om det är en viktig signal om att öppenhet ska råda. I Riksrevisionens granskningsrapport dras slutsatsen att det med dagens regelverk måste vara svårt för personalen hos privata utförare att veta vilken rätt de har att uttrycka åsikter om sin arbetsplats. Vi anser att privat anställda som arbetar i skattefinansierad vård och omsorg ska ges motsvarande rätt att yttra sig om förhållandena på sin arbetsplats, som offentligt anställda har.

Vi föreslår därför att riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till lagändringar som innebär att alla avtal med privata utförare inom offentligt finansierad vård och omsorg ska omfatta personalens rätt till meddelarskydd. Vi föreslår också att regeringen återkommer med förslag för att grundlagsskydda personalens meddelarskydd inom all offentligt finansierad vård och omsorg.

Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Proposition 2008/09:160

Proposition 2008/09:160 Samordnad och tydlig tillsyn av socialtjänsten:

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453),
2. lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade,
3. lag om ändring i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga,
4. lag om ändring i lagen (1998:531) om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område,
5. lag om ändring i lagen (2007:171) om registerkontroll av personal vid sådana hem för vård eller boende som tar emot barn,
6. lag om ändring i lagen (2001:454) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten.

Framställning 2008/09:RRS13

Framställning 2008/09:RRS13 Riksrevisionens styrelses framställning angående statens styrning av kvalitet i privat äldreomsorg:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad styrelsen anfört om att regeringen bör se över systemet med tillstånd för att bedriva privat äldreomsorg.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad styrelsen anfört om att regeringen bör vidta åtgärder angående anmälan av missförhållanden.
3. Riksdagen tillkännager som sin mening vad styrelsen anfört om att regeringen bör se till att Socialstyrelsens och länsstyrelsernas uppföljning av kvaliteten i den privata äldreomsorgen förbättras.

Följdmotion med anledning av framställning 2008/09: RRS13

2008/09:So13 av Ylva Johansson m.fl. (s, v, mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om lagändringar så att alla avtal med privata utförare inom skattefinansierad vård och omsorg ska omfatta personalens rätt till meddelarskydd.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att grundlagsskydda personalens meddelarskydd inom all offentligt finansierad vård och omsorg.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen
(2001:453)

Härigenom föreskrivs i fråga om socialtjänstlagen (2001:453)
dels att 5 kap. 12 § ska upphöra att gälla,
dels att rubriken närmast före 5 kap. 12 § ska utgå,
dels att 3 kap. 3 §, 6 kap. 3 och 4 §§, 7 kap. 1, 3, 4 och 5 §§, 11 kap. 11 b §, 13 kap. 1–7 §§, 16 kap. 1, 4, 6, 6 c, 6 f och 6 g §§, rubriken till 7 kap. samt rubriken till 13 kap. ska ha följande lydelse,
dels att rubriken till 3 kap. ska lydå ”Vissa uppgifter inom socialtjänsten, m.m.”,
dels att det i lagen ska införås sex nya paragrafer, 13 kap. 8–11 §§ och 16 kap. 10 och 11 §§, närmast före 16 kap. 10 § en ny rubrik av följande lydelse och närmast före 16 kap. 11 § en ny rubrik av följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse***3 kap.****3 §**

Insatser inom socialtjänsten *skall* vara av god kvalitet.

För utförande av *socialnämndens uppgifter* *skall* det finnas personal med lämplig utbildning och erfarenhet.

Kvaliteten i verksamheten *skall* systematiskt och fortlöpande utvecklas och säkras.

Insatser inom socialtjänsten *ska* vara av god kvalitet.

För utförande av *uppgifter inom socialtjänsten* *ska* det finnas personal med lämplig utbildning och erfarenhet.

Kvaliteten i verksamheten *ska* systematiskt och fortlöpande utvecklas och säkras.

6 kap.**3 §**

Behovet av sådana hem som avses i 12 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga samt 22 och 23 §§ lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall *skall* tillgodoses av staten. Statens institutionsstyrelse är *central förvaltningsmyndighet för dessa hem. Styrelsen leder och har tillsyn* över verksamheten vid hemmen.

Statens institutionsstyrelse får, om det finns särskilda skäl för det, genom avtal uppdra åt ett landsting eller en kommun att inrätta och driva ett sådant hem som avses i första stycket.

Behovet av sådana hem som avses i 12 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga samt 22 och 23 §§ lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall *ska* tillgodoses av staten. Statens institutionsstyrelse *leder verksamheten vid hemmen. Bestämmelser om tillsyn m.m. över verksamheten vid hemmen finns i 13 kap.*

För vård i ett hem som avses i denna paragraf får staten ta ut avgift av den kommun som begärt placeringen.

4 §¹

Vård i familjehem och hem för vård eller boende *skall* bedrivas i samråd med socialnämnden. Detta gäller även sådana hem som avses i 3 §.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar ytterligare föreskrifter om vård i familjehem och hem för vård eller boende.

Vård i familjehem och hem för vård eller boende *ska* bedrivas i samråd med socialnämnden. Detta gäller även sådana hem som avses i 3 §.

7 kap.

Föreskrifter om enskild verksamhet

Ett bolag, en förening, en sällskap, en stiftelse eller en enskild individ får inte utan tillstånd av *länsstyrelsen* yrkesmässigt bedriva verksamhet i form av

1. hem för vård eller boende,
2. sådana boenden som motsvarar dem som avses i 5 kap. 5 § andra stycket eller 5 kap. 7 § tredje stycket,
3. hem för viss annan heldygnsvård,
4. hem eller öppen verksamhet för vård under en begränsad del av dygnet, oavsett var verksamheten bedrivs.

Tillstånd skall sökas hos länsstyrelsen i det län där verksamheten skall bedrivas.

Tillstånd behövs inte för sådan verksamhet som kommunen genom avtal enligt 2 kap. 5 § har överlämnat till en enskild att utföra.

Kommun och landsting som driver *hem för vård eller boende*, samt kommun som genom avtal enligt 2 kap. 5 § har överlämnat till enskild att driva *sådant hem*, skall anmäla denna verksamhet till *länsstyrelsen*.

Föreskrifter om enskild verksamhet och anmälningsplikt

1 §²

Ett bolag, en förening, en sällskap, en stiftelse eller en enskild individ får inte utan tillstånd av *Socialstyrelsen* yrkesmässigt bedriva verksamhet i form av

Kommun och landsting som driver *verksamhet som avses i första stycket*, samt kommun som genom avtal enligt 2 kap. 5 § har överlämnat till enskild att driva *sådan verksamhet ska* anmäla denna verksamhet till *Socialstyrelsen innan verksamheten påbörjas*.

¹ Ändringen innebär bl.a. att andra stycket upphävs.

² Senaste lydelse 2007:1315. Ändringen innebär bl.a. att andra stycket upphävs.

3 §³

Bestämmelserna i 11 kap. 5 och 6 §§ gäller i tillämpliga delar i enskild verksamhet som står under *länsstyrelsens* tillsyn enligt denna lag. Anteckningar och andra uppgifter i en personakt som tillhör en sammanställning av uppgifter som avses i lagen (2001:454) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten *skall* bevaras och därefter gallras två år efter det att den sista anteckningen gjordes i akten. Uppgifterna *skall* dock inte gallras så länge uppgifter om samma person inte har gallrats enligt andra stycket.

Uppgifter i en sammanställning som avses i lagen om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten *skall* gallras två år efter det att de förhållanden som uppgifterna avser har upphört.

Gallringen *skall* vara avslutad senast kalenderåret efter det att gallringsskyldigheten inträdde.

Den socialnämnd som beslutat om en insats som genomförs i en enskild verksamhet får träffa avtal med den som bedriver verksamheten om att handlingar *skall* överlämnas till nämnden när gallringsskyldigheten inträder. Detta gäller dock inte sådana handlingar som avses i 3 a §.

En handling i en personakt i enskild verksamhet som står under *länsstyrelsens* tillsyn enligt denna lag *skall*, om det begärs av den som akten rör, så snart som möjligt tillhandahållas denne för läsning eller avskrivning på stället eller i avskrift eller kopia, om inte annat följer av 15 kap. 1 §.

Frågor om utlämnande enligt

Bestämmelserna i 11 kap. 5 och 6 §§ gäller i tillämpliga delar i enskild verksamhet som står under *Socialstyrelsens* tillsyn enligt denna lag. Anteckningar och andra uppgifter i en personakt som tillhör en sammanställning av uppgifter som avses i lagen (2001:454) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten *ska* bevaras och därefter gallras två år efter det att den sista anteckningen gjordes i akten. Uppgifterna *ska* dock inte gallras så länge uppgifter om samma person inte har gallrats enligt andra stycket.

Uppgifter i en sammanställning som avses i lagen om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten *ska* gallras två år efter det att de förhållanden som uppgifterna avser har upphört.

Gallringen *ska* vara avslutad senast kalenderåret efter det att gallringsskyldigheten inträdde.

Den socialnämnd som beslutat om en insats som genomförs i en enskild verksamhet får träffa avtal med den som bedriver verksamheten om att handlingar *ska* överlämnas till nämnden när gallringsskyldigheten inträder. Detta gäller dock inte sådana handlingar som avses i 3 a §.

4 §

En handling i en personakt i enskild verksamhet som står under *Socialstyrelsens* tillsyn enligt denna lag *ska*, om det begärs av den som akten rör, så snart som möjligt tillhandahållas denne för läsning eller avskrivning på stället eller i avskrift eller kopia, om inte annat följer av 15 kap. 1 §.

En fråga om utlämnande enligt

³ Senaste lydelse 2007:1315.

första stycket prövas av den som ansvarar för personakten. Anser denne att personakten eller någon del av den inte bör lämnas ut *skall* han eller hon genast med eget yttrande överlämna frågan till *länsstyrelsen* för prövning.

första stycket prövas av den som ansvarar för personakten. Anser denne att personakten eller någon del av den inte bör lämnas ut *ska* han eller hon genast med eget yttrande överlämna frågan till *Socialstyrelsen* för prövning.

5 §⁴

Länsstyrelsen får besluta att en personakt i enskild verksamhet som står under *länsstyrelsens* tillsyn enligt denna lag *skall* tas om hand

Socialstyrelsen får besluta att en personakt i enskild verksamhet som står under *Socialstyrelsens* tillsyn enligt denna lag *ska* tas om hand

1. om verksamheten upphör,
2. om det på sannolika skäl kan antas att personakten inte kommer att handhas enligt föreskrifterna i denna lag eller enligt föreskrifter som meddelats med stöd av lagen, eller
3. om den som ansvarar för personakten ansöker om det och det finns ett påtagligt behov av att akten tas om hand.

En omhändertagen personakt *skall* återlämnas, om det är möjligt och det inte finns skäl för omhändertagande enligt första stycket. Beslut i fråga om återlämnande meddelas av *länsstyrelsen* efter ansökan av den som vid beslutet om omhändertagande ansvarade för personakten.

En omhändertagen personakt *ska* återlämnas, om det är möjligt och det inte finns skäl för omhändertagande enligt första stycket. Beslut i fråga om återlämnande meddelas av *Socialstyrelsen* efter ansökan av den som vid beslutet om omhändertagande ansvarade för personakten.

Personakter som har tagits om hand *skall* förvaras avskilda hos arkivmyndigheten i den kommun där akterna omhändertagits. Personakterna *skall* bevaras i minst två år från det att de kom in till arkivmyndigheten, dock får sådana handlingar som avses i 7 kap. 3 a § inte gallras. En myndighet som har hand om en personakt som har omhändertagits har, om en uppgift ur akten begärs för ett särskilt fall, samma skyldighet att lämna uppgiften som den haft som ansvarat för akten före omhändertagandet.

Personakter som har tagits om hand *ska* förvaras avskilda hos arkivmyndigheten i den kommun där akterna omhändertagits. Personakterna *ska* bevaras i minst två år från det att de kom in till arkivmyndigheten, dock får sådana handlingar som avses i 7 kap. 3 a § inte gallras. En myndighet som har hand om en personakt som har omhändertagits har, om en uppgift ur akten begärs för ett särskilt fall, samma skyldighet att lämna uppgiften som den haft som ansvarat för akten före omhändertagandet.

⁴ Senaste lydelse 2007:1315.

11 kap.**11 b §⁵**

Socialnämnden har rätt att hos Skatteverket ta del av uppgifter om enskilda som avser inkomstslaget kapital enligt inkomstskattelagen (1999:1299) eller återbetalning av skatt enligt skattebetalningslagen (1997:483). Om det finns skäl för det ska Skatteverket på eget initiativ lämna sådana uppgifter till socialnämnden.

Regeringen meddelar ytterligare föreskrifter om vilka uppgifter som ska lämnas ut enligt första stycket.

Socialnämnden har rätt att hos Skatteverket ta del av uppgifter om enskilda som avser inkomstslaget kapital enligt inkomstskattelagen (1999:1229) eller återbetalning av skatt enligt skattebetalningslagen (1997:483). Om det finns skäl för det ska Skatteverket på eget initiativ lämna sådana uppgifter till socialnämnden.

föreskrifter om vilka uppgifter som

13 kap.**Tillsyn över socialtjänsten**

Socialstyrelsen har tillsyn över socialtjänsten i landet. Styrelsen skall följa och vidareutveckla socialtjänsten. Till ledning för tillämpningen av denna lag utfärdar Socialstyrelsen allmänna råd.

Tillsyn m.m.**1 §**

Socialstyrelsen har tillsyn över socialtjänsten och verksamheten vid sådana hem som avses i 6 kap. 3 §.

Tillsynen över enskild verksamhet avser

1. verksamhet för vilken det krävs tillstånd enligt 7 kap. 1 § första stycket,

2. verksamhet som en kommun genom avtal enligt 2 kap. 5 § har överlämnat till enskild att utföra, samt

3. annan enskild verksamhet som kommunen upphandlar tjänster från för att fullgöra skyldigheter enligt denna lag.

2 §⁶

Länsstyrelsen har tillsyn över den socialtjänst som kommunerna inom länet svarar för.

Tillsyn enligt denna lag innebär granskning av att den verksamhet som avses i 1 § uppfyller krav och mål enligt lagar och andra föreskrifter samt beslut som har meddelats med stöd av sådana före-

⁵ Senaste lydelse 2008:971.

⁶ Senaste lydelse 2007:1315.

- Länsstyrelsen skall därvid
- följa socialnämndernas tillämpning av denna lag,
 - informera och ge råd till allmänheten i frågor som rör socialtjänsten,
 - biträda socialnämnderna med råd i deras verksamhet,
 - främja samverkan på socialtjänstens område mellan kommunerna och andra samhällsorgan,
 - verka för att kommunerna planerar för att kunna tillgodose framtida behov av bistånd i form av hemtjänst samt sådant boende som avses i 5 kap. 5 § andra stycket och 5 kap. 7 § tredje stycket,
 - kontrollera efterlevnaden av lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall och lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga,
 - även i övrigt se till att socialnämnderna fullgör sina uppgifter på ett ändamålsenligt sätt.

Länsstyrelsen har tillsyn över sådan enskild verksamhet som avser

1. verksamhet för vilken det krävs tillstånd enligt 7 kap. 1 § första stycket,
2. verksamhet som kommunen genom avtal enligt 2 kap. 5 § har överlämnat till en enskild att utföra,
3. annan enskild verksamhet än sådan som omfattas av 1–2 och som kommunen upphandlar tjänster från för att fullgöra skyldigheter enligt denna lag.

Länsstyrelsen har rätt att inspektera verksamhet som står under dess tillsyn och får inhämta de upplysningar och ta del av de handlingar och annat material

skrifter.

Föreläggande enligt 5 och 8 §§, återkallelse av tillstånd och förbud enligt 9–11 §§ får användas endast när verksamheten inte uppfyller de krav som framgår av lagar och andra föreskrifter.

3 §

Socialstyrelsen ska inom ramen för sin tillsyn

- lämna råd och ge vägledning,
- kontrollera att brister och missförhållanden avhjälps,
- förmedla kunskap och erfarenheter som erhålls genom tillsynen, och
- informera och ge råd till allmänheten.

4 §

Vid tillsyn som rör barns förhållanden får barnet höras om det kan antas att barnet inte tar skada av samtalet. Barnet får höras utan vårdnadshavarens samtycke och

som behövs för tillsynen.

Den vars verksamhet inspekteras är skyldig att lämna den hjälp som behövs vid inspektionen.

utan att vårdnadshavaren är närvarande.

5 §

Verksamhet för vilken tillstånd krävs enligt 7 kap. 1 § första stycket står under löpande tillsyn av socialnämnden i den kommun där verksamheten bedrivs. Nämnden har rätt att inspektera verksamheten och får inhämta de upplysningar och ta del av de handlingar som behövs för tillsynen.

Om socialnämnden får kännedom om missförhållanden i enskild verksamhet som står under länsstyrelsens tillsyn, skall socialnämnden underrätta länsstyrelsen om det.

Den som bedriver verksamhet som står under tillsyn enligt denna lag är skyldig att på Socialstyrelsens begäran lämna över handlingar och annat material som rör verksamheten och lämna de upplysningar om verksamheten som Socialstyrelsen behöver för sin tillsyn.

Socialstyrelsen får förelägga den som bedriver verksamheten att lämna vad som begärs enligt första stycket. Föreläggandet får förenas med vite.

6 §⁷

Om det förekommer något missförhållande i

1. annat hem för vård eller boende än sådant som avses i 6 kap. 3 §,

2. enskild verksamhet som står under länsstyrelsens tillsyn enligt 3 §,

3. hemtjänst,

4. sådant boende som avses i 5 kap. 5 § andra stycket och 5 kap. 7 § tredje stycket,

får länsstyrelsen förelägga den som svarar för verksamheten att avhjälpa missförhållandet.

Socialstyrelsen eller den som myndigheten förordnar har rätt att inspektera verksamhet som står under dess tillsyn. Den som utför inspektionen har rätt att få tillträde till lokaler eller andra utrymmen som används för verksamheten. För tillträde till bostäder krävs dock att den eller de boende lämnar sitt samtycke till inspektionen. Den som utför inspektionen har rätt att tillfälligt omhänderta handlingar och annat material som rör verksamheten. Den vars verksamhet inspekteras är skyldig att lämna den hjälp som behövs vid inspektionen.

Ett föreläggande skall innehålla uppgifter om de åtgärder som tillsynsmyndigheten anser nödvändiga för att det påtalade missförhållandet skall kunna avhjälpas.

Om missförhållandet är allvarligt och länsstyrelsens föreläg-

⁷ Senaste lydelse 2007:1315.

gande inte följs, får länsstyrelsen förbjuda fortsatt verksamhet.

Om missförhållandet är så allvarligt att det föreligger fara för barns liv, hälsa eller personliga säkerhet får länsstyrelsen, utan föregående föreläggande, förbjuda fortsatt verksamhet vid annat hem för vård eller boende än sådant som avses i 6 kap. 3 §.

Länsstyrelsen får, i fråga om annat hem för vård eller boende än sådant som avses i 6 kap. 3 §, förbjuda fortsatt verksamhet om skyldigheterna enligt lagen (2007:171) om registerkontroll av personal vid sådana hem för vård eller boende som tar emot barn inte iakttas och om denna underlåtenhet är av allvarligt slag.

7 §⁸

Vid sådan inspektion som anges i 6 § har den som utför inspektionen rätt att av polismyndigheten få den hjälp som behövs för att inspektionen ska kunna genomföras.

8 §

Om Socialstyrelsen finner att det i verksamhet som står under tillsyn enligt denna lag förekommer ett missförhållande som har betydelse för enskildas möjligheter att kunna få de insatser de har rätt till, får Socialstyrelsen förelägga den som svarar för verksamheten att avhjälpa missförhållandet. Ett föreläggande ska innehålla uppgifter om de åtgärder som Socialstyrelsen anser nödvändiga för att det påtalade missförhållandet ska kunna avhjälpas. Föreläggandet får förenas med vite.

Socialstyrelsen får även förelägga den kommun eller det landsting som inte har fullgjort sin anmälningsskyldighet enligt 7 kap. 1 § tredje stycket att fullgöra denna skyldighet. Föreläggandet får förenas med vite.

⁸ Senaste lydelse 2007:174.

9 §

Om ett missförhållande enligt 8 § första stycket är allvarligt och Socialstyrelsens föreläggande inte följts, får Socialstyrelsen helt eller delvis återkalla tillståndet för verksamheten. Om verksamheten inte är tillståndspliktig får Socialstyrelsen i stället helt eller delvis förbjuda fortsatt verksamhet.

Om missförhållandet innebär fara för enskildas liv, hälsa eller personliga säkerhet i övrigt, får Socialstyrelsen utan föregående föreläggande helt eller delvis återkalla tillståndet för verksamheten. Om verksamheten inte är tillståndspliktig får Socialstyrelsen i stället helt eller delvis förbjuda fortsatt verksamhet.

10 §

Om det finns sannolika skäl för att ett tillstånd helt eller delvis kommer att återkallas eller om det finns sannolika skäl för att verksamheten helt eller delvis kommer att förbjudas enligt 9 §, och ett sådant beslut inte kan avvaktas, får Socialstyrelsen tills vidare helt eller delvis förbjuda fortsatt verksamhet.

Beslut enligt första stycket gäller i högst sex månader. Om det finns synnerliga skäl, får beslutets giltighet förlängas med ytterligare sex månader.

11 §

Om underlåtenhet att iaktta skyldigheterna enligt lagen (2007:171) om registerkontroll av personal vid sådana hem för vård eller boende som tar emot barn är av allvarligt slag, får Socialstyrelsen återkalla tillståndet för verksamheten. Om verksamheten inte är tillståndspliktig får Socialstyrelsen förbjuda fortsatt verksamhet.

16 kap.**1 §⁹**

Ett ärende som avser vård eller någon annan åtgärd i fråga om en enskild person kan flyttas över till en annan socialnämnd.

Överflyttning *skall* ske om den som berörs av ärendet har starkast anknytning till den andra kommunen och det med hänsyn till den enskildes önskemål, hjälpbehovets varaktighet och omständigheterna i övrigt framstår som lämpligt.

Om berörda kommuner inte kan komma överens om överflyttning, får den kommun där frågan om överflyttning kommit upp ansöka om överflyttning av ärendet hos *den länsstyrelse där den andra kommunen ligger*.

Uppgifter som behövs för att en socialnämnd *skall* kunna ta över ett ärende *skall* lämnas ut av den socialnämnd från vilken överlämnandet sker.

Överflyttning *ska* ske om den som berörs av ärendet har starkast anknytning till den andra kommunen och det med hänsyn till den enskildes önskemål, hjälpbehovets varaktighet och omständigheterna i övrigt framstår som lämpligt.

Om berörda kommuner inte kan komma överens om överflyttning, får den kommun där frågan om överflyttning kommit upp ansöka om överflyttning av ärendet hos *Socialstyrelsen*.

Uppgifter som behövs för att en socialnämnd *ska* kunna ta över ett ärende *ska* lämnas ut av den socialnämnd från vilken överlämnandet sker.

Lydelse enligt prop. 2008/09:150

Föreslagen lydelse

Länsstyrelsens beslut i ärenden om tillstånd enligt 7 kap. 1 §, omhändertagande av personakt enligt 7 kap. 5 §, föreläggande eller förbud enligt 13 kap. 6 §, förbud enligt 13 kap. 7 § samt överflyttning av ärende enligt 16 kap. 1 § får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

I fråga om överklagande av *länsstyrelsens* beslut enligt 7 kap. 4 § gäller i tillämpliga delar bestämmelserna i 6 kap. 7–11 §§ offentlighets- och sekretesslagen (2009:000).

Länsstyrelsens beslut om om-

4 §¹⁰

Socialstyrelsens beslut får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol i ärenden om

1. tillstånd enligt 7 kap. 1 §,
2. omhändertagande av personakt enligt 7 kap. 5 §,
3. föreläggande enligt 13 kap. 5 och 8 §§,
4. återkallelse av tillstånd och förbud enligt 13 kap. 9–11 §§, samt
5. överflyttning av ärende enligt 16 kap. 1 §.

I fråga om överklagande av *Socialstyrelsens* beslut enligt 7 kap. 4 § gäller i tillämpliga delar bestämmelserna i 6 kap. 7–11 §§ offentlighets- och sekretesslagen (2009:000).

Andra beslut av Socialstyrelsen

⁹ Senaste lydelse 2003:407.

¹⁰ Senaste lydelse 2009:xxx.

händertagande av personakt enligt 7 kap. 5 §, om föreläggande eller förbud enligt 13 kap. 6 §, och om förbud enligt 13 kap. 7 § samt domstols motsvarande beslut gäller omedelbart.

enligt denna lag får inte överklagas.

Beslut av Socialstyrelsen och domstol i fråga som avses i första stycket 2, 3 och 4 gäller omedelbart.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 §¹¹

Till böter döms den som

- överträder ett förbud eller en begränsning som har meddelats med stöd av 5 kap. 2 §,
- åsidosätter någon av bestämmelserna i 6 kap. 6 § första stycket eller 12 § första stycket, eller, om inte gärningen är belagd med straff i lagen (1997:192) om internationell adoptionsförmedling, 10 §,
- utan tillstånd driver sådan verksamhet som avses i 7 kap. 1 §,
- i strid mot ett förbud som har meddelats enligt 13 kap. 6 § fortsätter verksamheten.

Allmänt åtal får väckas endast efter medgivande av *socialnämnden, länsstyrelsen eller Socialstyrelsen*.

- i strid mot ett förbud som har meddelats enligt 13 kap. 9 och 10 §§ fortsätter verksamheten.

Allmänt åtal får väckas endast efter medgivande av Socialstyrelsen.

6 c §¹²

Frågor om särskild avgift prövas efter ansökan av *länsstyrelsen* av den länsrätt inom vars domkrets kommunen är belägen.

Frågor om särskild avgift prövas efter ansökan av *Socialstyrelsen* av den länsrätt inom vars domkrets kommunen är belägen.

6 f §¹³

Socialnämnden *skall* till *länsstyrelsen* och till de revisorer som avses i 3 kap. 8 § kommunallagen (1991:900) rapportera alla gynnande nämndbeslut enligt 4 kap. 1 § som inte har verkställts inom tre månader från dagen för beslutet. För varje beslut *skall* nämnden ange tidpunkten för beslutet och vilken typ av bistånd

Socialnämnden *ska* till *Socialstyrelsen* och till de revisorer som avses i 3 kap. 8 § kommunallagen (1991:900) rapportera alla gynnande nämndbeslut enligt 4 kap. 1 § som inte har verkställts inom tre månader från dagen för beslutet. För varje beslut *ska* nämnden ange tidpunkten för beslutet och vilken typ av bistånd

¹¹ Senaste lydelse 2004:770.

¹² Senaste lydelse 2002:437.

¹³ Senaste lydelse 2006:495.

beslutet gäller samt kortfattat uppge skälen för dröjsmålet.

Socialnämnden *skall* vidare dels till *länsstyrelsen*, dels till revisorerna rapportera alla gynnande nämndbeslut enligt 4 kap. 1 § som inte har verkställts på nytt inom tre månader från den dag då verkställigheten avbröts. För varje beslut *skall* nämnden ange tidpunkten för beslutet och vilken typ av bistånd beslutet gäller samt kortfattat uppge skälen för dröjsmålet.

Rapportering enligt denna paragraf *skall* ske en gång per kvartal.

beslutet gäller samt kortfattat uppge skälen för dröjsmålet.

Socialnämnden *ska* vidare dels till *Socialstyrelsen*, dels till revisorerna rapportera alla gynnande nämndbeslut enligt 4 kap. 1 § som inte har verkställts på nytt inom tre månader från den dag då verkställigheten avbröts. För varje beslut *ska* nämnden ange tidpunkten för beslutet och vilken typ av bistånd beslutet gäller samt kortfattat uppge skälen för dröjsmålet.

Rapportering enligt denna paragraf *ska* ske en gång per kvartal.

6 g §¹⁴

Socialnämnden ska till *länsstyrelsen* och till de revisorer som avses i 3 kap. 8 § kommunallagen (1991:900) anmäla när nämnden har verkställt ett gynnande beslut som enligt 6 f § har rapporterats som ej verkställt. Datum för verkställigheten ska då anges.

Socialnämnden ska till *Socialstyrelsen* och till de revisorer som avses i 3 kap. 8 § kommunallagen (1991:900) anmäla när nämnden har verkställt ett gynnande beslut som enligt 6 f § har rapporterats som ej verkställt. Datum för verkställigheten ska då anges.

Bemyndiganden

10 §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela sådana föreskrifter inom socialtjänsten som behövs till skydd för enskildas liv, personliga säkerhet eller hälsa i verksamhet som avser

1. barn och unga,
2. äldre personer,
3. personer med funktionsnedsättning,
4. missbrukare, och
5. personer som anges i 5 kap.

11 §.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får också meddela sådana föreskrifter som behövs till skydd för enskildas liv, personliga säkerhet eller hälsa

¹⁴ Senaste lydelse 2008:79.

i verksamhet vid sådana hem som avses i 6 kap. 3 §.

Förbud mot förvandling

11 §

Om ett föreläggande har förenats med vite enligt denna lag får vitet inte förvandlas till fängelse.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2009 i fråga om rubriken till 3 kap. och i fråga om 3 kap. 3 § och 11 kap. 11 b § samt i övrigt den 1 januari 2010.

2. Ansökningar om tillstånd enligt 7 kap. 1 § och ansökningar om överflyttning av ärenden enligt 16 kap. 1 § som inte har prövats slutligt vid ikraftträdandet ska överlämnas för handläggning hos Socialstyrelsen. Detsamma gäller icke avslutade tillsynsärenden, ärenden som har överlämnats till länsstyrelsen för prövning av utlämnande av handlingar i en personakt, ärenden där länsstyrelsen har omhändertagit en personakt och ärenden där länsstyrelsen har ansökt om särskild avgift.

3. Rapporter om icke verkställda nämndbeslut enligt 16 kap. 6 f § som inkommit till länsstyrelsen före den 1 januari 2010 ska överföras till Socialstyrelsen. Detsamma gäller anmälningar om verkställda beslut enligt 16 kap. 6 g §.

4. Tillstånd att bedriva enskild verksamhet som har meddelats av länsstyrelsen före ikraftträdandet ska gälla som tillstånd som har meddelats av Socialstyrelsen.

5. Verksamhet som är anmälningspliktig enligt 7 kap. 1 § tredje stycket och som har påbörjats före den 1 januari 2010 ska, i de fall verksamheten inte tidigare har anmälts till länsstyrelsen, anmälas till Socialstyrelsen senast den 31 december 2010. Anmälningar som har gjorts till länsstyrelsen före den 1 januari 2010 ska överföras till Socialstyrelsen.

2 Förslag till lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade

dels att 24 § ska upphöra att gälla,

dels att 13, 23, 23 c, 23 d, 25, 26, 27, 28 c, 28 f och 28 g §§ ska ha följande lydelse,

dels att det i lagen ska införas nio nya paragrafer, 26 a–26 h och 30 §§, samt närmast före 30 § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

13 §¹

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får i fråga om verksamhet enligt 9 § 6–10 meddela föreskrifter till skydd för enskildas liv, personliga säkerhet eller hälsa.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får i fråga om verksamhet enligt 9 § meddela föreskrifter till skydd för enskildas liv, personliga säkerhet eller hälsa.

23 §²

En enskild person får inte utan tillstånd av *länsstyrelsen* yrkesmässigt bedriva sådan verksamhet som avses i 9 § 6–10. *Tillstånd skall sökas hos länsstyrelsen i det län där verksamheten skall bedrivas. Länsstyrelsen har rätt att inspektera verksamheten.*

En enskild person får inte utan tillstånd av *Socialstyrelsen* yrkesmässigt bedriva sådan verksamhet som avses i 9 § 6–10.

Enskild verksamhet skall stå under tillsyn av den eller de nämnder som avses i 22 § i den kommun där verksamheten bedrivs. Om ansvaret för uppgiften överläts till landstinget enligt 17 § andra stycket skall verksamheten i stället stå under tillsyn av landstingets motsvarande nämnd. Nämnden har rätt att inspektera verksamheten.

Kommun och landsting som driver verksamhet som avses i 9 § 6–10 ska anmäla denna verksamhet till Socialstyrelsen innan verksamheten påbörjas.

23 c §³

En handling i en personakt i enskild verksamhet *skall*, om det begärs av den som akten rör, så

En handling i en personakt i enskild verksamhet *ska*, om det begärs av den som akten rör, så snart

¹ Senaste lydelse 2005:125.

² Senaste lydelse 2005:125.

³ Senaste lydelse 2007:1313.

snart som möjligt tillhandahållas denne för läsning eller avskrivning på stället eller i avskrift eller kopia, om inte annat följer av 29 §.

Frågor om utlämnande enligt första stycket prövas av den som ansvarar för personakten. Anser denne att personakten eller någon del av den inte bör lämnas ut *skall* han eller hon genast med eget yttrande överlämna frågan till *länsstyrelsen* för prövning.

som möjligt tillhandahållas denne för läsning eller avskrivning på stället eller i avskrift eller kopia, om inte annat följer av 29 §.

En fråga om utlämnande enligt första stycket prövas av den som ansvarar för personakten. Anser denne att personakten eller någon del av den inte bör lämnas ut *ska* han eller hon genast med eget yttrande överlämna frågan till *Socialstyrelsen* för prövning.

23 d §⁴

Länsstyrelsen får besluta att en personakt i enskild verksamhet *skall* tas om hand

1. om verksamheten upphör,
2. om det på sannolika skäl kan antas att personakten inte kommer att handhas enligt föreskrifterna i denna lag eller enligt föreskrifter som meddelats med stöd av lagen, eller
3. om den som ansvarar för personakten ansöker om det och det finns ett påtagligt behov av att akten tas om hand.

En omhändertagen personakt *skall* återlämnas, om det är möjligt och det inte finns skäl för omhändertagande enligt första stycket. Beslut i fråga om återlämnande meddelas av *länsstyrelsen* efter ansökan av den som vid beslutet om omhändertagande ansvarade för personakten.

Personakter som tagits om hand *skall* förvaras avskilda hos arkivmyndigheten i den kommun där akterna omhändertagits. Personakter *skall* bevaras i minst två år från det att de kom in till arkivmyndigheten, dock får sådana handlingar som avses i 23 b § inte gallras. En myndighet som har hand om en personakt som har omhändertagits har, om en uppgift ur akten begärs för ett särskilt fall, samma skyldighet att lämna uppgiften som den haft som ansvarat för akten före omhändertagandet.

Socialstyrelsen får besluta att en personakt i enskild verksamhet *ska* tas om hand

En omhändertagen personakt *ska* återlämnas, om det är möjligt och det inte finns skäl för omhändertagande enligt första stycket. Beslut i fråga om återlämnande meddelas av *Socialstyrelsen* efter ansökan av den som vid beslutet om omhändertagande ansvarade för personakten.

Personakter som tagits om hand *ska* förvaras avskilda hos arkivmyndigheten i den kommun där akterna omhändertagits. Personakter *ska* bevaras i minst två år från det att de kom in till arkivmyndigheten, dock får sådana handlingar som avses i 23 b § inte gallras. En myndighet som har hand om en personakt som har omhändertagits har, om en uppgift ur akten begärs för ett särskilt fall, samma skyldighet att lämna uppgiften som den haft som ansvarat för akten före omhändertagandet.

⁴ Senaste lydelse 2007:1313.

25 §

Socialstyrelsen har *den centrala tillsynen* över verksamhet enligt denna lag. *Styrelsen skall följa, stödja och utvärdera verksamheten samt informera om den och stimulera till vidareutveckling.*

Socialstyrelsen har *tillsyn* över verksamhet enligt denna lag.

26 §⁵

Länsstyrelsen har inom länet *tillsyn* över verksamhet enligt denna lag och får då inspektera verksamheten.

Tillsyn enligt denna lag innebär granskning av att verksamheten uppfyller krav och mål enligt lagar och andra föreskrifter samt beslut som har meddelats med stöd av sådana föreskrifter.

Länsstyrelsen skall också inom länet

Föreläggande enligt 26 c och 26 f §§, återkallelse av tillstånd och förbud enligt 26 g och 26 h §§ får användas endast när verksamheten inte uppfyller de krav som framgår av lagar och andra föreskrifter.

1. *informera och ge råd till allmänheten i frågor som rör verksamheten,*

2. *ge kommunerna råd i deras verksamhet,*

3. *verka för att kommunerna och landstingen planerar för att kunna tillgodose framtida stöd- och servicebehov, samt*

4. *främja samverkan i planering mellan kommunerna, landstingen och andra samhällsorgan.*

26 a §⁶

Socialstyrelsen ska inom ramen för sin tillsyn

- lämna råd och ge vägledning,*
- kontrollera att brister och missförhållanden avhjälps,*
- förmedla kunskap och erfarenheter som erhålls genom tillsynen, och*
- informera och ge råd till allmänheten.*

26 b §

Vid tillsyn som rör barns förhållanden får barnet höras om det kan antas att barnet inte tar skada av samtalet. Barnet får höras utan

⁵ Senaste lydelse 2000:526.

⁶ Tidigare 26 a § upphävd genom 2002:439.

vårdnadshavarens samtycke och utan att vårdnadshavaren är närvarande.

26 c §

Den som bedriver verksamhet som står under tillsyn enligt denna lag är skyldig att på Socialstyrelsens begäran lämna över handlingar och annat material som rör verksamheten och lämna de upplysningar om verksamheten som Socialstyrelsen behöver för sin tillsyn.

Socialstyrelsen får förelägga den som bedriver verksamheten att lämna vad som begärs enligt första stycket. Föreläggandet får förenas med vite.

26 d §

Socialstyrelsen eller den som myndigheten förordnar har rätt att inspektera verksamhet som står under dess tillsyn. Den som utför inspektionen har rätt att få tillträde till lokaler eller andra utrymmen som används för verksamheten. För tillträde till bostäder krävs dock att den eller de boende lämnar sitt samtycke till inspektionen. Den som utför inspektionen har rätt att tillfälligt omhänderta handlingar och annat material som rör verksamheten. Den vars verksamhet inspekteras är skyldig att lämna den hjälp som behövs vid inspektionen.

26 e §

Vid sådan inspektion som anges i 26 d § har den som utför inspektionen rätt att av polismyndigheten få den hjälp som behövs för att inspektionen ska kunna genomföras.

26 f §

Om Socialstyrelsen finner att det i verksamhet som står under tillsyn enligt denna lag förekommer ett

missförhållande som har betydelse för enskildas möjligheter att kunna få de insatser de har rätt till, får Socialstyrelsen förelägga den som svarar för verksamheten att avhjälpa missförhållandet. Ett föreläggande ska innehålla uppgifter om de åtgärder som Socialstyrelsen anser nödvändiga för att det påtalade missförhållandet ska kunna avhjälpas. Föreläggandet får förenas med vite.

Socialstyrelsen får även förelägga den kommun eller det landsting som inte har fullgjort sin anmälningsskyldighet enligt 23 § andra stycket att fullgöra denna skyldighet. Föreläggandet får förenas med vite.

26 g §

Om ett missförhållande enligt 26 f § första stycket är allvarligt och Socialstyrelsens föreläggande inte följts, får Socialstyrelsen helt eller delvis återkalla tillståndet för verksamheten. Om verksamheten inte är tillståndspliktig får Socialstyrelsen i stället helt eller delvis förbjuda fortsatt verksamhet.

Om missförhållandet innebär fara för enskildas liv, hälsa eller personliga säkerhet i övrigt, får Socialstyrelsen utan föregående föreläggande helt eller delvis återkalla tillståndet för verksamheten. Om verksamheten inte är tillståndspliktig får Socialstyrelsen i stället helt eller delvis förbjuda fortsatt verksamhet.

26 h §

Om det finns sannolika skäl för att ett tillstånd helt eller delvis kommer att återkallas eller om det finns sannolika skäl för att verksamheten helt eller delvis kommer att förbjudas enligt 26 g §, och ett sådant beslut inte kan avvaktas, får Socialstyrelsen tills vidare helt eller delvis

förbjuda fortsatt verksamhet.

Beslut enligt första stycket gäller i högst sex månader. Om det finns synnerliga skäl, får beslutets giltighet förlängas med ytterligare sex månader.

Lydelse enligt prop.2008/09:150

Föreslagen lydelse

27 §⁷

Beslut av en sådan nämnd som avses i 22 § eller av *länsstyrelsen* får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol om beslutet avser

1. insatser för en enskild enligt 9 §,
2. utbetalning till någon annan enligt 11 §,
3. återbetalning enligt 12 §,
4. förhandsbesked om rätt till insatser enligt 16 § andra stycket,
5. tillstånd till enskild verksamhet enligt 23 §,
6. omhändertagande av personakt enligt 23 c §, *eller*
7. föreläggande *eller* återkallelse av tillstånd enligt 24 §.

Beslut av en sådan nämnd som avses i 22 § eller av *Socialstyrelsen* får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol om beslutet avser

6. omhändertagande av personakt enligt 23 d §,
7. föreläggande enligt 26 c och 26 f §§, *eller*
8. återkallelse av tillstånd och förbud enligt 26 g och 26 h §§.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

I fråga om överklagande av *länsstyrelsens* beslut enligt 23 b § gäller i tillämpliga delar bestämmelserna i 6 kap. 7–11 §§ offentlighets- och sekretesslagen (2009:000).

I fråga om överklagande av *Socialstyrelsens* beslut enligt 23 c § gäller i tillämpliga delar bestämmelserna i 6 kap. 7–11 §§ offentlighets- och sekretesslagen (2009:000).

Beslut i frågor som avses i första stycket gäller omedelbart. Länsrätten eller kammarrätten får dock förordna att dess beslut ska gälla först sedan det vunnit laga kraft.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

28 c §⁸

Frågor om särskild avgift prövas efter ansökan av *länsstyrelsen* av den länsrätt inom vars domkrets kommunen är belägen. En ansökan som avser ett landsting prövas av den länsrätt inom vars domkrets landstingets förvaltning *förs*.

Frågor om särskild avgift prövas efter ansökan av *Socialstyrelsen* av den länsrätt inom vars domkrets kommunen är belägen. En ansökan som avser ett landsting prövas av den länsrätt inom vars domkrets landstingets förvaltning *utövas*.

⁷ Senaste lydelse 2009:xxx.

⁸ Senaste lydelse 2002:439.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

28 f §⁹

En sådan nämnd som avses i 22 § ska till *länsstyrelsen* och till de revisorer som avses i 3 kap. 8 § kommunallagen (1991:900) rapportera alla gynnande nämndbeslut enligt 9 § som inte har verkställts inom tre månader från dagen för beslutet. För varje beslut ska nämnden ange tidpunkten för beslutet och vilken typ av insats beslutet gäller samt kortfattat uppge skälen för dröjsmålet.

Nämnden ska vidare dels till *länsstyrelsen*, dels till revisorerna rapportera alla gynnande nämndbeslut enligt 9 § som inte har verkställts på nytt inom tre månader från den dag då verkställigheten avbröts. För varje beslut ska nämnden ange tidpunkten för beslutet och vilken typ av insats beslutet gäller samt kortfattat uppge skälen för dröjsmålet.

Rapportering enligt denna paragraf ska ske en gång per kvartal.

28 g §¹⁰

En sådan nämnd som avses i 22 § ska till *länsstyrelsen* och till de revisorer som avses i 3 kap. 8 § kommunallagen (1991:900) anmäla när nämnden har verkställt ett gynnande beslut som enligt 28 f § har rapporterats som ej verkställt. Datum för verkställigheten ska då anges.

En sådan nämnd som avses i 22 § ska till *Socialstyrelsen* och till de revisorer som avses i 3 kap. 8 § kommunallagen (1991:900) anmäla när nämnden har verkställt ett gynnande beslut som enligt 28 f § har rapporterats som ej verkställt. Datum för verkställigheten ska då anges.

Förbud mot förvandling

30 §

Om ett föreläggande har förenats med vite enligt denna lag får vitet inte förvandlas till fängelse.

⁹ Senaste lydelse 2008:77.

¹⁰ Senaste lydelse 2008:77.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2010.
 2. Ansökningar om tillstånd som inte har prövats slutligt vid ikraftträdandet ska överlämnas för handläggning hos Socialstyrelsen. Detsamma gäller icke avslutade tillsynsärenden, ärenden som överlämnats till länsstyrelsen för prövning av utlämnande av handlingar i en personakt, ärenden där länsstyrelsen har omhändertagit en personakt och ärenden där länsstyrelsen har ansökt om särskild avgift.
 3. Rapporter om icke verkställda nämndbeslut enligt 28 f § som inkommit till länsstyrelsen före den 1 januari 2010 ska överföras till Socialstyrelsen. Detsamma gäller anmälningar om verkställda beslut enligt 28 g §.
 4. Tillstånd att bedriva enskild verksamhet som har meddelats av länsstyrelsen före ikraftträdandet ska gälla som tillstånd som har meddelats av Socialstyrelsen.
 5. Verksamhet som är anmälningspliktig enligt 23 § andra stycket och som har påbörjats före den 1 januari 2010 ska anmälas till Socialstyrelsen senast den 31 december 2010.

3 Förslag till lag om ändring i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga

Häri genom föreskrivs att 41 och 44 §§ lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

41 §¹

<p>Socialnämndens beslut får överklagas hos länsrätten, när nämnden har</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. beslutat om var vården av den unge <i>skall</i> inledas eller beslutat i fråga om att flytta den unge från det hem där han eller hon vistas, 2. beslutat i fråga om fortsatt vård 3. med stöd av 14 § beslutat i fråga om umgänge eller beslutat att den unges vistelseort inte <i>skall</i> röjas, 4. fattat beslut enligt 22 § eller prövat om ett sådant beslut <i>skall</i> upphöra att gälla, 5. med stöd av 31 § beslutat i fråga om umgänge, eller 6. beslutat <i>att</i> i fråga om fortsatt flyttningsförbud. 	<p>hos länsrätten, när nämnden har</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. beslutat om var vården av den unge <i>ska</i> inledas eller beslutat i fråga om att flytta den unge från det hem där han eller hon vistas, 2. beslutat i fråga om fortsatt vård med stöd av lagen, 3. med stöd av 14 § beslutat i fråga om umgänge eller beslutat att den unges vistelseort inte <i>ska</i> röjas, 4. fattat beslut enligt 22 § eller prövat om ett sådant beslut <i>ska</i> upphöra att gälla, 5. med stöd av 31 § beslutat i fråga om umgänge, eller 6. beslutat i fråga om fortsatt flyttningsförbud.
--	---

Andra beslut av nämnden enligt denna lag får inte överklagas.

Rättens beslut enligt 8 § i fråga om förlängd ansökningstid och enligt 32 § om läkarundersökning får inte överklagas.

44 §

<p>Den som överträder ett flyttningsförbud eller ett tillfälligt flyttningsförbud <i>skall</i> dömas till böter.</p>	<p>Den som överträder ett flyttningsförbud eller ett tillfälligt flyttningsförbud <i>ska</i> dömas till böter.</p>
--	--

<p>Allmänt åtal får väckas endast efter medgivande av socialnämnden, <i>länsstyrelsen</i> eller <i>socialstyrelsen</i>.</p>	<p>Allmänt åtal får väckas endast efter medgivande av socialnämnden eller <i>Socialstyrelsen</i>.</p>
---	---

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2010.

¹ Senaste lydelse 2003:420.

4 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:531) om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1998:531) om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område

dels att 6 kap. 9 § ska ha följande lydelse,

dels att det i lagen ska införas tre nya paragrafer, 6 kap. 2 a–2 c §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 kap.

2 a §

Tillsyn enligt denna lag innebär granskning av att den verksamhet och den personal som avses i 1 och 2 §§ uppfyller krav och mål enligt lagar och andra föreskrifter samt beslut som har meddelats med stöd av sådana föreskrifter.

Föreläggande enligt 9 och 13 §§ och förbud enligt 15–17 §§ får användas endast när verksamheten inte uppfyller de krav som framgår av lagar och andra föreskrifter.

2 b §

Socialstyrelsen ska inom ramen för sin tillsyn

- lämna råd och ge vägledning,*
- kontrollera att brister och missförhållanden avhjälps,*
- förmedla kunskap och erfarenheter som erhålls genom tillsynen, och*
- informera och ge råd till allmänheten.*

2 c §

Vid tillsyn som rör barns förhållanden får barnet höras om det kan antas att barnet inte tar skada av samtalet. Barnet får höras utan vårdnadshavarens samtycke och utan att vårdnadshavaren är närvarande.

9 §

Den som bedriver verksamhet som står under tillsyn enligt detta kapitel och den som tillhör hälso- och sjukvårdspersonalen är skyldig att på Socialstyrelsens begäran lämna handlingar, prover och annat material som rör verksamheten *samt att* lämna de upplysningar om verksamheten som styrelsen behöver för sin tillsyn.

Den som bedriver verksamhet som står under tillsyn enligt detta kapitel och den som tillhör hälso- och sjukvårdspersonalen är skyldig att på Socialstyrelsens begäran lämna *över* handlingar, prover och annat material som rör verksamheten *och* lämna de upplysningar om verksamheten som styrelsen behöver för sin tillsyn.

Socialstyrelsen får förelägga den som bedriver verksamheten eller den som tillhör hälso- och sjukvårdspersonalen att lämna vad som begärs. I föreläggandet får vite sättas ut.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2010.

5 Förslag till lag om ändring i lagen (2007:171) om registerkontroll av personal vid sådana hem för vård eller boende som tar emot barn

Härigenom föreskrivs att 4 § lagen (2007:171) om registerkontroll av personal vid sådana hem för vård eller boende som tar emot barn ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

I 13 kap. 7 § socialtjänstlagen (2001:453) finns bestämmelser om förbud att driva hem för vård eller boende på grund av underlåtenhet att göra registerkontroll enligt 1 §.

4 §

I 13 kap. 11 § socialtjänstlagen (2001:453) finns bestämmelser om förbud att driva hem för vård eller boende på grund av underlåtenhet att göra registerkontroll enligt 1 §.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2010.

6 Förslag till lag om ändring i lagen (2001:454) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten

Härigenom föreskrivs att 7 a § lagen (2001:454) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 a §¹

I sammanställningar av personuppgifter får det inte tas in känsliga personuppgifter eller uppgifter i övrigt om ömtåliga personliga förhållanden.

Undantag från första stycket gäller för

1. uppgifter om åtgärder som har beslutats inom socialtjänsten som innebär myndighetsutövning och om den bestämmelse som ett sådant beslut grundar sig på,

2. uppföljning, utvärdering och kvalitetssäkring,

3. tillsynsverksamhet som bedrivs av Socialstyrelsen *eller länsstyrelserna*,

4. administration *och tillsynsverksamhet* som bedrivs av Statens institutionsstyrelse centralt, och

5. verksamhet enligt lagen (2007:606) om utredningar avseende barn som har avlidit i anledning av brott m.m.

Uppgift som avslöjar medlemskap i fackförening får aldrig tas in.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2010.

¹ Senaste lydelse 2007:607.